

16

Tsa Badimo.

1 Moya. Ke byona bophelo bya motho, setopo ke ngwako. Ngwako xa o se na motho ka xae o wa wa, ke xore moya wa bophelo wa tswa mothong ke moka wa hwa. Xo na le meoya e mintsi mo bathong, e byale ka wa malopo, bozafi, xo tatlwa le ya bahu. Byale meoya e, ka moka ke ya xo tsenywa, kantie le ya bahu, fela moya o moxolo ke wa bophelo, owe o ileng wa tswa nao popelong ya mmako, ona o tsena motho a sale ka teng, le mohlang a foloxa o foloxa o foloxa nao. Empa xa o bonwe, xa o sware ke tlala, ke madi a phakisaxo a swara ke tlala, ka xobabe motho a ka no fetsa sebaka se setelele a babya a sa je selo, mohlomong a phela ka meetsi fela, wa no bona a sa hwe, a fexelwa, ke xore motho o sa le teng kateng. Mosadi yo mongwe ba re, ke Mamolotli, o ile a nwa byala ka matla, byale a tloxele ba a tswaxo nabo a xopotse

2 xore o ya xae, byale o rile xe a le tseleng a fofela ka leopeng, yaba ke moka o taxilwe, byale monna yo mongwe o ile xe a feta mowe a bona, motho a isitse maoto tlase hloxo e le ka xare xa mafika, byale a thoma xo lebella xabotse xore ke tla bona a fexelwa xoba xo ona, a no bona motho a no re tu, byale a boifa xo foloxela, a re, ba ka tloxa ba re ke nna ke molaileng, a xoma a boela byaleng, a re, xe a le mowe a bitsa e mongwe a re, a re e xae, ke na le mapoto, ro nwa, yola a dumela xe ba tloxa ba bangwe ka ba babedi ba ba sala moraxo, ba ile xe ba le kxaufsi, monna yola a thoma a thoma xo ya kantie, byale bala ba ya ba fumana mosadi, a e ka leopeng ba thoma xo makala, ba bitsa yola xore tla o bone, xe a fihla a fumana xo le byale ka pele, le yena a thoma xo makala, fela a re, xo bona a re batameleng, awa ba dira byale, ba fumana e le xore moya o xona, eka o kxaufsi le xo hwa, mmele wa xaxwe o fesa, awa ba thaba ba mo tsosa, ba mokakola ba mmeya kxakala, ba bona a kkekxerexa

- 3 a libile xae. Byale sewe Modimo o se faketseng kateng xa mmele ya batho ke selo se sexolo, kantle le xore xo fihle lebaka la xore, motho a tswa ntlo e sale e wa, a xo direxe xore ntlo e we, le xe motho a ka idibala, moya wa ya kxole, o tla no kwa mmele wa xaxwe, ofisa ke xore motho o sa phela, ka sebaka se moya o boyaxo ka sona, o tla bona a tsoxa. Xo na le bolwetsi byo bongw e ba re ke mokotoxane, bolwetsi byona bo kotzi xaxolo, motho o no re o mona a thabile, wa bona a wela fase a wa a tsea lebaka le letelele, byale ka moraxo wa bona a tsoxa, ke xore moya wa bophelo o be o ile kxole kudu, le xe a ka wela mollong, yaba motho kxaufsi xa xona motho wa swa a fella, batho ba bolwetsi bya mohuta o lehu la bona ke mollo. Moya xore o tswa ke moka motho o hwile, xe letswalo le kxauxa ke moka ka sona sebakana sewe o tla kwa mmele wa xaxwe o tonya, xa xo sa na motho ka xare xa ntlo. Byale motho xe a na le diruiwa tsa xaxe
- 4 a hwa a sile taelo ya xore, le mpoloke ka kxomo, byale xe le sa dira byale diruiwa di tla sala tsa ntatela. Byale ka xo rialo moya wa motho wa tsena diruweng. Kxomo ke motho, le yona xa e bolaiwa ba e dula thopa, ba dumelana, ka kudu moya wa mong wa yona wa lokoza, xona e tla phakisa e hwa. Re bone ka kxomo ya Rakxobadi Moyene, o ile a ba le ditaba le Malesa, byale ka baka la xo hloka dihlatse molato wa wela Moyene, Moyene a xana byale kxoro ya re, Moyene o na le molato, o swanetse xo lefa ka kxomo, a re, reia le dio nhlalefetsa, a nthsa kxomo moya wa xaxe o sa dumele. Ba ile ba ehlaba marumu a masome a mabedi le metso e the thelelelaxo, kxomo ya se ke ya hwa, ba tsea selepe ba e ripa molala, ba no bona kxomo e sa hwe, mafelong a ema a bolela a matla a monna xa fele, ke tla no tsoxa ka bone e ngwe, xe a rialo a lla, yaba kxomo byale e ahwa, ke thsopo ya xore moya
- 5 wa motho wa tsena diruweng tsa xaxwe. Xe motho a hwile moya o boela xa mong wa ona, yowe a bupileng dilo ka moka, fela bawe ba tloxileng ba belaela lefase, moya wa bona wa boya wa ba o dira mehlolelo ya xo sefele, wa kwa ba re, motho wa poka.

Empa o ka se ke wa boledisana nao, ba swanetse xo nyakela ngaka e tle e lukise lebitla la xaxwe, ka sewe ditaola diileng tsa laolela sona, xona mowe wa xaxwe o ya khutsa. Ditaelo tse dingwe le tse dingwe tsa mohu, di swanetswe xo diriwa, ka xobane bahloka xo di dira, bophelo bya ba baphelaxo, bo ka se ke ya ba bophelo byo botse, ba tla lahlexelwa ke dilo tsa bona, ba phela byale ka dithsowana. Mafelelong ba swanetse xo ya ngakeng, ngaka e tla botsa, sewe elexo sona, xoba xo belaela makxolo wa bona xoba papa wa bona, byale a beo a ba fe pheko, tshiba

6 sa Modimo ba e bax phase ka sona lebitleng la mohu xona, dilo ka moka di tla mo lokela, motse o tla axiwa. Ba bangwe batho ba robala ba robetse, moya ya bona xa e tsoxe yaba e tswenya, byale bawe ke ba moya ya bona e phelaxo bokaone. Mokxalabye yo mongwe ba re, ke Phasuku Mohlabe, o ile xe a babya, a laela bana ba xaxwe. a sa phela a re, mohlantse ke waxo, le se ke la hlaba kxomo la mpoloka ka yona, le moloke ka lepokisi, ka xo rialo moya wa ka o tla robala wa se be le pelaelo, le lena bana le sale le tsene kereke, le tla phela. Byale o ile a sa bolela ngwana wa xaxwe a hwa, banna ba kxobakana, xore ba boloke bloxo ya batho, byale mokxalabye a re, xo bona, sepelang le boloke ngwana yowe wa ka, fela ke mcroto wa ka, yo moxolo a ke a tloxa fela, o ba le setumo, empa a ka see a ntsenela pele o tla re, xe a re, o bula letati la bahu ka fihla xe a na le letelo, nna e tla re, xe

7 meriti ya dithaba xe e fihla mo ntlong ya ka ka tloxa, yowe elexo wa xesu a phakise a tle ke laelane nae. Awa batho ba se hlokomela, byale erile xe meriti wa thaba o fihla ntlong ya xaxwe, a hwa, batho ba ile ba sa dutsi maxae, xa bona ba bolela taba e, ba kwa mokxosi wa lehu o kwala motseng wa mokxalabye, byale batho xe ba e-ya ba fumana xore, ke yena, xa sa phela, bawe ba ilexo ba kwa dipolelo tsa xaxwe ba makala. Byale barwae, ba se ke ba moloka ka mokwa ola a ba laetsexo ona, ba hlaba kxomo ba mo photha ka yona, ka moka xa bona ba sala ba hwa, motse wa rutlexa, xwa sala mosadi le ngwana yo monyana wa mosemanyana, le ~~xu~~ yo mongwe wa ngwanenyana yo a setsexo a ile boxadi. Molato ke xo nyatsa moya wa mohu mowe a boletsexo. Moya ya masea, xa e na pelaelo ya

8

robala e robetse. Moya wa kxosi o belaela dilo tse dintsi, byale ka xo thoma xo lema, le puno xamoxo le ditloxblo tsa xaxwe. Xe ba thoma xo lema, ba thoma ka xobexa dikxosi tsewe di ilexo tsa busa, ba ya lebitleng la yo mongwe le yo mongwe, ba bolela xore bana ba tswela kantle, lena ba baxolo thusang xore, ba f fumane dijo, le meetsi a se ke a hlokaala. Xe ba sa ka ba dira byale, awa pula e ka se ke ya na, le diphefo (borwa) e tla ba byo bongata. Xe ba sepela le dingaka ba tsama ba kwella xore ekaba molato keng, wa kwa dingaka di re a la bexa ba baxolo, ba belaela, xo fetsa pelaelo ya moya ya bahu ba dikxosi ke xo nyakela m kxomo ya phaxola e ntso ba ya ba hlaba badimung ba bolela, xo bolela kxadi ya re, ke ba banyana xa ba tsebe selo, kxomo se ka yona re re meya ya badimu e lale, le thuse bana ba lena xore ba fumane dijo. Xe nko ngaka ditaola tsa xaxwe di

9

boletse thereso, xe ba fetsa xo ja nama, byale ba re, ke a tloxa, ba tla kwa leduma ke moka pula ya ana, byale mowe ba tla re le xe ba sumisa manaka a bona pula ya na ka baka la xore moya ya bahu e dumelana nabo. Xe ba loma mabelo a maswa ba swanetse xo bexa, m bahloka xo dira byale, barwa bo ya tholexa bya robaxanya mabele a wela faee, ke moka pula e kxolo ya na mabele a mela, le dipeba le tsona di eme di ija. Byale ka xo rialo meoya ya bahu, e ya phela, fela e dio se bonwe, e bonwa fela ke marapo a

diphoofolo tse dihwilexo (ditaola) Diaparo le dikxabiso tse dingwe ba swanetse xore ba ba fihle natso, e seng ka moka xa tsona, ka xobane tse dingwe di tllilo tsea ke ba leloko ke dihlapa. Thabelo xo badimo. Badimo ba tsotella ditloxo le ditloxolwana tsa bona, e seng ditloxo tsa leloko se sele, le mahloxonolo ba a fa ke badimo ba xabo bona. Byale le tsona ditloxolo di swanetse xo hlokomela badimu ba xabo, xore badimo ba se ke ba belaela. Se sengwe le se sengwe se ba sediraxo, ba swanetse xo bexa badimo pele xore badimo ba ba thuse, byale ka xe, ngwana wa ngwanenyana a beka ke monna wa xaxwe, pele ba thoma ba bexa dikxomo tsa xo monyala, xore setloxolo sa xaxo se a nyalwa badimo ba thuse

10

lehumo le xobe, byale xe ba ka re ba dirile byale, ba bona
 diruiwa di sa phele xabotse, ba ya ngakeng, ngaka e tla ba
 botsa xore, badimo ba belaela, e be ba nyaka xe le bexa ka selo
 sa xore, ke moka ba tla phakisa ba dira mowe ngaka e boletsexo,
 byale wa bona diruiwa di phela xabotse. Le yena mothepa ba bexa
 xore setloxo sa xaxo re sa fa ba xa mokete lehono, o tloxa
 matsoxong a rena le mo thuse a e a be le lehumo le mothabo.
 Lehumo ke xe a belexa bana. Ngwaxa o mongwe le o mongwe o moswa,
 pele xa xore ba o je, ba swanetse xo bexa badimo, ba omela byala,
 11 ba borwala ka setepa, bana ba motse owe ka moka xa bona, ba ya
 madimong le kxadi ya motse owe, byale xe ba fihlile, kxadi e opa
 maopo e bolela, xore ditloxo tsa xaxo sedi, di ja mabele, a
 maswa, xe a feditse xo bolela, byale bana ka moka ba thoma xo nwa
 byala ka xo siedisana ka bokolo bya bona xofihlile ba hlakana.
 Eyo bo salaxo, kxadi ya botsea, bana ka moka ba isa diatla tsa
 bona xodimo xa lebitla, byale a thsela xodimo xa tsona, ba hlapa
 ba re, badimo lalang badimo lalang, ke moka bya felela ba thakxora
 ba boela xae. Byale ke xona ba baxolo ba tla xo thoma xo nwa
 byala. Badimo ba swanetse xo hlompfiwa ka maatla, ka baka la
 xore, wa hloka xo ba hlompha bomadimabe bya xaxo bo ka se ke bya
 fela, xaxo le bana ba xaxo ba ka se be le bophelo byo bo botse.
 Badimo ba swanetse xo fela ba robadiswa ka dithapelo, xore o
 12 se ke wa moxiwa tsewe o naxo le tsona. Le ka xare xa ngwaxa,
 xe o bona dilo tsa xaxo di sa phele xabotse, byale wa ya ngakeng
 ditaola tsa mokete owa belaela, o swanetse xo mo rapela ka
 sekete, lebitleng la xaxwe. Badimo ba rapelwa e sa le xosasa,
 le diatla le mahlo le seso la hlapa, le hlapa le boela xae,
 meloro, le dithsila di swanetse xo sala lebitleng la mohu. Xe
 motho a hwile kxole xoba ntweng, lebitla la xaxwe le se xona
 mo kxaufsi, xona ba bopa seolwana ka lapeng la mosadi wa xaxwe
 yo moxolo, ba tsea sebatla badimo ba fakela ka xare xa sona,
 byale xe a belaela, ba rapela xo sona, ba mo xopola ka leina
 laxaxwe, xape xe ba rapela ba kwatama fase ka dikhuru, byale
 kxadi ya thoma xo rapela, bontsi bya batho bona, xa ba bolele

13

ba no re tuu, kwa bolela yona kxadi e le nosi, xofihlela a fetsa
 ba ema ba tloxa. Badimo xo ya beng ba badimo, fela, motho
 osele xa ba dumele xore a be xona, xe bona beng ba rapetse ba
 feditse, yaba ba hlaba kxomo, ke xona batho basele ba ka yaxo, fela
 lexa xo le byale, maralana a kxomo ba ka se ke ba ba tlemela, ba
 tlemella fela ditloxolwana tsa mohu, letsoxong la mphapa xa ba
 kxaole ona a tla kxaoxa ka nosi. Kxomo e nthsa ke moxolo wa motse
 ebeng ka moka xa bona. Xe batho ba ya ntweng, ba swanetse xo
 lopa badimo, badimo ba dikxosi, ba bolela maina a dikxosi ka
 moka, ba ba hexa xore bana ba a trwa ba ya marumung le thuse ba e
 ba fenyse. Maina a bona a swanetse xo lebalwa, motho a hwe le
 leina, xe monna a ka tsea mosadi, byale a ba le bana, leina la
 mosemanyana wa pele o swanetse xo morela leina la papaxwe,

14

ngwanenyana wa pele la kxaitsemi ya xaxwe, xo rialo ke xore
 maina a bona a se ke a tima-timela. Empa xe ngwana ba ka morela
 leina lewe, yaba xa le nyake ngwana ba mo reolla ba rela lesele.
 Xore a le nyake, ngwana o lala a lla bosexo, a robala mosexare,
 byale xofihlela ba e-ya ngakeng ditaola di bolela, xorexa le
 nyake, badimo xa ba dumele xore a bitswe ka ina lewe. Mohlomong,
 mong wa leina wa belaela o re, xa la mpexa, sepelang lo mmexa ka
 sa xore, le tla kwa ngwana a sa lle, awa ba e ba dire byale o kwe
 ngwana a homotse. Xo xena leina ke badimo, ke xore o tla
 fumana ngwana yowe a ile xe a belexwa, a wa ka lehlakore la
 sesadi, byale mong wa leina a re, leina la ka le ka se la ba
 bohale, mediro ya senna e mengata e ka se ke ya diriwa ka mokxwa
 o ke nexo ke dira, byale leina la ka la sinyexa, wa kwa ba re,
 mohlomong le yena monna wa leina o be a le byatse. Lebitla la yo
 mongwe le yo mongwe le swanetse xo tsibiwa, le xo supa bana ba
 bona xe ba setse e le masoxana ba tsere basadi, xore lebitla le,
 ke la mokete le ke la mokete, byale -byale, xo eleletsa xe a hwile
 yo mongwe wa bona a belaela a tsebe lebitla la xaxwe, byale ka

15

dithokola tse byale ka marumo, dipheta tsa thaxa, dikxabiso,
 manaka a pula, komana, sefoka le phalafala. Dilo tsena di
 swanetse xo hlokomelwa xaxolo, ka xobane mohlomong badimo ba ka

di xopola, ka setloxo se sengwe, ka bolwetsi, byale ditaola
 tsa se bolela ba tsee sona ba alafe molwetsi ka sona, a fole,
 kantle le sehlare, badimo ba bone xore se xona. Dilo tsena di
 swara ke moxolo wa motse. Xe badimo dipelaelo tsa bona di sa
 phethwe ka molao, ditaba xa di eme ka molao, byale ka kxosi. Xe
 kxosi e ile ya hwa, byale bakeng sa xore, ba bee yowe e leng wa
 nnete, xoba yowe kxosi e ileng, e hwa ya siya e mo laetse ditho-
 kola, ka xobane yo moxolo o be a sa hlokomele ditaelo tsa papaxwe,
 e le xore lexa xo le byale mpherefere o tla ba xona, fela ka baka
 la dithokola badimo ba ka se ke ba mo lahla, ka baka la xore a ka
 16 tloxa natso, moya ya batho ka moka e tla ba xo yola o tla bona
 dika tse dintsi tsa xo beufisa xofihlela a bona xore, xo tawela
 pele le taba e, xo ka se ke xwa direxa, efela ke dirile phoso
 ka xo nyatsa papa.

Modimo o moxolo. Xo na le Modimo o moxolo owe o dirilexo dilo
 ka moka tse byale ka lexodimo le lefase, le batho, le diphoofolo
 le dinoka, dithaba le dihlare. Byale Modimo o moxolo o ba re ke
 Hubeane (Huwane). Empa le xe kxolo e le xona ya xore Modimo o
 moxolo o xona, a ba o rapele, fela e no re dilong tse dingwe tse
 byale ka malwetsi wa kwa ba re, xe Hubeane a ratile o tla nthusa
 kalafong ya ka. Xe e le dilo tse byale ka komelelo le pula xa
 ba dumele xore di tlisa ke yena, ba re, di dira ke dikxosi, le
 dithsinyo tsa lefase, byale ka babeli ba letsatsi, xoba xo nthaa
 dimpa, xoba xore badimo ba belaela. Majakane a bolela xore
 17 Modimo ke ona o dirileng dilo ka moka, byale o ka sitwa byang xo
 nesa pula, pula e nesa ke Modimo, byale mowe xa ba dumelane nabo,
 ba re ke ba sinyi ba lefase Modimo xa o tsebe pula.

Medimo e mengwe ee sexo ya batho. Meetsi diphororo le didiba
 Modimo wa tsona ke Mokebe, xe o ka ngala wa furalla noka xoba
 sediba, se ya pya, byale xe sediba sewe batho ba kxaxo meetsi
 xo sona, ba uhupa ka dihlare ka byane bya lehlahle ba xasa
 kxaufsi le sona xore wa se ke x wa tloxa. Byale matsatsing a
 bo lehono didiba tse dintsi di pyele le dinoka tse dingwe di

18

19

byale ka meedi e elexo ka puia, ke baka la xo hloka hlokomelo,
 ba ripa dihlare tse dikxolo kxaufsi le dinoka, kxathe sehlare se
 sexolo xa se ripiwe, se a ila. Medi ya sehlare e sepela xo ya
 kxole, o rwala meetsi o nwesetsa sehlare, byale sehlare se
 nwesetsa bana ba sona ka midi, le sona ke mothekxi wa metsi, o ka
 bona xe motho a ka ripa modi wa sehlare se sexolo, o tswa meetsi
 a mantsi kudu-kudu wa bona mohu owa montse o thapile e ka ke
 sediba. Byale mehlare le yona e phidisa le Mamokebe, xe o ka
 tswala ditsela tsa xore medi ya sehlare ya se ke ya fumana meetsi,
 mohlare wa oma wa hwa, ke moka ke dikxong, kxathe xe o ka ripa
 thabi ya ona wa besa, o sa le tala o tla bona o lla, o e-tswa
 meetsi, byale taba e ya ila, xo baxoloxolo, ba xo fumana o dira
 ditaba tsa mohuta o, ba tla xo botsa xore o bona xe sehlare se
 sa bolelele, ba homola, ke moka ka moraxo, ngwana wa xaxo o tla
 wa. Dihlare tse dikxolo xa di nyake xo dula dilla, dihlola naxa
 xo falla. Xo byale ka xe o ka re o sepela, mohlomong o dutsi wa
 no bona sehlare se sexolo se simoxa se wa, ke xore sexo supa
 xore motho yo moxolo o tla ahwa. Madiba a mangwe xa ba hlape
 xona, motho a tsena o napa a eya, byale ka bodiba bya mokxwera,
 o ile a re, ba xwera ka moka ba kxobokane, byale ba a no bona
 a taboxa a tsena le dihlokwa tsa xaxwe, ba lebella xe a etswa
 a se ke a tswa, ya napa yaba lebitla la xaxwe. Ke xore bodiba
 bya mohuta o, bona le kxoxedi. Diphororong ba dira dilo tse
 dikxolo, dikomana ba dibapola xona, pele xa xore ba bapole
 komana, ba nesa pula e kxolo byale dikxotla batho tsa bona motho
 di a moswara tsa mo ripa leleme, ba dire ka dihlare xore a se ke
 a kxona xo hlaba mokxosi, byale ba mo rwale, ba mo ise phororong,
 ba mme e xona, byale ba tloxe ba yo bexa kxosi xore, sebakola
 komana re se fumane, byale kxosi e bitse mmetli ba e. Xe ba
 fihlile ba bolaya motho yola ba thsela madi a xaxwe ka komaneng
 ba ripa hloxo ya xaxwe ba e fakela ka xare, letlalo la xaxwe, ba
 bapola ka lona, matheko a mmele ka moka ba mosena ba dira
 dihlare, setopo ba laklela ka phororong, ele xore kowa xae ba
 sile ba hlabile kxomo, ba tsea letlalo la yona ba bapola ka

20

xodimo xa lela la motho. Xoba ba nyaka xo foka manaka a pula ka madi a motho, ba yo mmolaela xona phororong, byale ka phororo ya noka ya seduma e a boifisa, ka xobane ke mowe ba dirako xona mediro e mebe 'e, le manaka a pula a be a dula xona.

21

Malopo lexabeya. Malopo, xe motho a tsene ke moya wa malopo, pele o thoma a babya, byale a sita dingaka le dingaka, mafelong ditaola tsa re o tsene ke malop. Mo bolwetsi bya xaxwe o lala o tlaaimoloxa, a bolela dilo tse dintsi le mesome ya xaxwe e a xoba a e soma, mohlomong a tsoxe bosexo a re, wa tshaba, ke moka ba mo tsware, wa kwa a xopola maina a ba ba hwilexo, moya wa xaxwe o senyexile a sa kwana le motho. Byale ba nyakela ngaka e etsebaxo xo alafa malopo, xe e fihlile, pele xa xore a moalafe, kxadi ya bolwetsi e swanetse xo phasa, e bolela ka maina a bahu, byale ngaka e thome xo alafa molwetsi, ba nyakela pudi, ngaka ya tshela meetsi morifing e phahlaxanthsetse le dihlare, ke moka e thoma xo tlaela, ke moka a e robadisa le molwetsi le xoxong ka le tee, molwetsi a lebana le pudi, ka moraxo xa sebaka-nyana, ba tsosa pudi, ke moka o tla no bona e ehwa ka nosi, ba e etswiya, ngaka ya tsea madi a pudi, a phahlaxanya le dihlare, a hlabela molwetsi ka tsona ditso tsa mmele (dietanoko). Byale bosexo ke moka ba tllilo lala ba tiya meropa ba bina malopo, ngaka e fela e emisa moalafiwa e minthsa, ba dira masexo a mabedi, ke moka la boraro wa bona a ema ka nosi a bina, ke xore mowe pelo ya ngaka e tla thaba, ka xore ke moka molwetsi o tla fola. Xe a fodile ba lefa ngaka ka pudi le serola sa byala. Ke moka moya wa malopo o fedile o betse mekxweng ya xaxwe ya botala. Yo mongwe o lala a tshaba bosexo, a re o bona dinoxa. Byale yowe ba no moalafa xo tswana le yo ke setsexo ke mohlalusitse, empa yo wa xo tshaba dinoxa, dihlare tsa xaxwe ba di phahlaxanya le tlobo la noxa. Lexabea. (xo xafa) Bolwetsi byona bo baka ke xo ja dinama tsa batho. (boloi). Xe nx motho a ka hwa, yaba o loile ka motho yo mongwe, ba tsea dithsila tea xaxwe, ba phahlaxanya le dihlare tea letswa ba fata lebitleng la mohu ba tshela dihlare tsewe, ba bolela ka leina la xaxwe, ba tsoxa o lwanthse yo a xo bolailexo, ke moka xo fedile. Byale ka moraxo ya ilexo a

22

molaya, o tla thoma xo bolela ditaba tse di sa kwanexo le batno,
 beng ba mohu a ba tswanela xo moledisa xoba xo mosexa. Ba tla
 re ke menyane ba no bona mediro ya xoseloke e napa e tswela pele,
 mafelong a thoma xo bala bahu ba a ileng a ba bolaya, a bile a
 e-ja le ditswaro tsa xaxwe, xe ngaka e ngwe e ka kwa dilo tsa
 bo motho yona wa xo xafa, a tsea sehlare sa letswa a mo hlabela,
 23 naaka e tla hwa, motho a fola. Xa aalafiwe ba no mo lebella ka
 mahlo xofihlela le yena a ehwa. Tse dingwe dihlare ke tsa topa
 moikoko, xe ba sa ka ba kitimela xa mamundi, ba bolela nae xabotse,
 xore mpa o thuse xe e le molato re tla lefa, yena xe a dumelana
 le polelo ya bona, o tla re, xolukile le tla tla ka tsatsi la
 xore ke sa botsa ba xeso. Byale o tla foga a ya xo ngaka e ilexo
 ya senya lebitla, a e botsa, byale ngaka e tla re, awa nna xa ke
 na molato, molato wa ka ke xo nyaka kxoxo fela, byale ya tsea
 dihlare tsa xo hlabela ba bo lexafi ya mo fa, a re o se ke wa
 mo hlabela pele ba seso ba lefa mowe wena o rataxo xona. Byale
 ka tsatsi lewe la kopano, mamundi o tla ba botsa xore ke nyaka
 dikxomo tsa xo xoma xa xore, pele ke seso ka le hlabela. Ba
 swanetse xo di nthsa ka pele-pele, le yena mamundi o swanetse xo
 24 napa a dixapa, e be ngaka e mo kxaufsi, fela e le ka sephiring,
 ke moka mamundi a tloxe, a e xo yona, xo laola, xe nke dikxomo xa
 ba di dira mokhoba, xe ditaola di re awa ke la mosetla moladi ke m
 moka byale mamundi o ya xo bahlabela. Xe a hlabela, xore a fetse
 ke moka lexafi le fodile. Mowe re ithuta seema se serexo moemedi
 wa lehu ke letswa, se sengwe se re sepipimpi re apa khoromela
 khuta marama re hwa nayo. Ke xore, xe ba xabo lexafi ba ka
 fihla xo wena, wa ba sekela, letsatsi ka le tee o se ke wa tsoxa
 o boletse xore ke lefeletsitse, xoba wa bolela leina la ngaka,
 ba ka xo ela maanong, ba fetsa lapa la xaxo. Moxafi xa bolediswe
 ka xobane ka tsatsi le lengwe o tla re, ke a moledisa kxathe
 di soxile, a xo pyatla, xa o na mola to le xe a xo xobaditse ka
 maatla, wena o be o dirang o motseba xore xa byasa xabotse.
 25 Dixafi tse dingwe wa hlakana natso tseleng dia xo rakisa, tse
 dingwe mosomo wa tsona ke xo tsama a bexa matlapa tseleng, xe

o moledisa wa kwa a xo boledisa, fela dipolelo tsa xaxwe disae tseleng. Tse dingwe ke xo bina dikosa, empa xo sa binelwe mowe ba bangwe ba binelaxo.

Meoya le matla a dilong. Dilo di na le matla a tlabaxo, kudu dilo tsa bahu, byale ka kxomo, xe mong wa yona a belaela, o e tseba xabotse xore, kxomo e ke lethapa, empa ya xo makatsa, xe o re wa e tswara wa fumana e eme ka tsela e ngwe, xe mong wa yona a sa belaele, mohlomong e xo hlola lehu, wa xeno o tla hwa. Byale kxomo e o e tsebaxo xabotse xore ke lethapa, le xe o pana o sa tleme ka lerala, wa bona e na le mekwa, xe e le ya motho ya hwilexo. le swanetse xo phasa. Empa pele xa xore le e xo phasa, o swanetse xo ya ngakeng, e tla xo botsa nnete, le sewe o swanetse xo xo phasa ka sona, o tla bona e loka. Xe e le ya motho yo a phelaxo o swanetse xo motsa xore, xe o sa rate ke sumisa kxomo ya xaxo o bolele, ke tla tsama ke adima dikxomo, o tla bona ka moswana e se na mokwa. Moya wa bahu le ditswaneng wa tsena, motho a re ke sumisa setswana wa no bona, ditswana di no pyatlexa, mohlomong, wa xopola xore mosadi xa tsware ditswana ka molao, le wena tsewe dinaxo le maloka a xore o disumise wa no bona di xophonyoxa di pyatlexa, ke xore mong wa tsona wa belaela, o swanetse xo ya ngakeng, ke yona ewe e tlaxo xo xobotsa thereso, byale wa ya wa phasa, o tla bona dilo ka moka xe o re ke a swara di xolokela. Meoya e sepela dilong ka moka, xe o bona di sa xolokele lekisa xo ya ngakeng ditaola di tla xo botsa nnete, o dire ka mokwa o di boletsexo ka ona o tla bona dilo ka moka di xolokela. Xe o ile xo laola tsare, o swanetse xo bolaya pudi

26

27

xoba kxomo o swanetse xo dira byale, wa hloka xo dira byale o tla bala dingaka le dingakana, ba xo botsa selo ka se tee, sepela o dire byale lehumo xa le tle tsatsi ka le tee, lla Modimo xe o phela, dilo ka moka o tla di fumana, xa se mathomo ka wena, motho yo mongwe le yo mongwe o no tsea sewe elexo sa xaxwe a se sumisa, kxane ke xe badimo ba ile ba robala. Xe o dirile thato ya mowe badimo ba belaelaxo, o tla fumana tsa xo feta tse o naxo natso. Xe o sa dira byale dilo ka moka di tla xo tswa ka

diatleng, byale ka lotsa, ka xobane lotsa le swara ke motho wa pelo ya hlokomelo, mosadi wa lesaedi le xe o ka no bona lenyaxa e ka e tla ba mohumaxadi wa mabele, ka baka la xore ka na hlokomelo, mabele a tla tswa ka diatleng a lewa ke dipeba, le dinonyana.

28

Menyanya. Menyanya e mexolo ke ya dikxosi, xe badimo ba dikxosi ba belaela. Ba bona ba tswara dilo di phonyokxa, mohlomong pula e sa ne. Byale mowe ba tla ya ngakeng, byale ngaka e ba botse xore molato keng, le sewe ba swanetsexe xo se dira xore ba okobatse badimo. Xe ba hlaba kxomo, basadi ba nnete ba dira diphofutsanyana, xore xe ba tsofya badimo ba se ke ba nwa meetsi, o fumana xo lewa nama ka mokxwa o motho a rataxo, yaba sita ba e tloxela badimong dimpya di tla sala diija. Monyana o mexolo kudu ke wa mo ba ribulla meropa ya kxosi e ehwilexo, ena ba hlaba dikxomo, basadi ba robala lapeng la mohumaxadi, banna ba robala kxorong, ba lala ba tiya komana le meropa, ba dira beke ka moka, fela xe batho ba xotswa kxole, ba sa fihla ka buntsi, le beke ya bobedi ba ethabela, mohlang ba tswalla meropa ba hlaba kxomo, yona xe e-ba sitile e-ya ka lapeng. Xo na le menyanya e ya mabyala ngwaxeng o mofsa, ona yo mongwe le yo mongwe o dira byala bya xaxwe, ba banaxo le dipudi ba ahlaba, le dikxoxo, xwa nwewa byala, ba hlakotsa dihlala ka nama. Owe monyanya xa o fete fela, motho xa sa ka a sehlak fela wa hwa, ka xo mothsella sehlare. Ka ngwaxa wa puno e ntsi, mekete ke ya bakxomana (bahlaxodi ba thsemo) ba tsoxela e sa le xosasa ba hlwa ba hlaxela xorihlela le tsatsi le dikela, byale marexa mong wa thsemo, o ba direla byala byo buntsi, xe a na le pudi a bolaya, yaba o ba butsitse xore ka tsatsi la xore le tle. Ka lona letsatsi lewe ba yo hlwa ba enwa ba dutsi ka ntlong, bakxopedi ba dutse kantle xamoxo le beng ba motse. Xe pitsa e fela ba bexa beng ba motse xore sexo se pyaile pitsa, ke moka ba rwala ex ngwe ba e ya xo thseletsa. Ba hwa ba enwa mosebaxa, ba bina dikosa, xe le dikela ba laela ba boela maxae a bona.

29

Xo alafa, xo foka, xo ilulla. Xo alafa, xe mosadi a ile a
 tsinyexelwa, ke ngwana a re ke a belexa a boya fela, monna wa
 xaxwe a swanela xo bataxana nae, ka xobane xa xo tsebye xore
 30 mosadi o buile le tifa ya mohuta mang. Byale o swanetse xo ya
 ngakeng xo thsela marapo xore a bone, tifa, xe a e bone ngaka
 e swanetse xo elaga mosadi, ka moraxo, e hlakanye monna le
 mosadi ka dihlare, ba hlaba madi a mosadi ba sihlela monna ka ona,
 byale ba tsea masalela, ba tlema sexokxo ke moka monna a nwa
 matsatsi a mabedi ka mabanyana le ka moswananyana, a kxona a
 bataxana le mosadi. Xe mosadi a na le motlabo, o utswa theidi
 a ya a fa motlabo, ke moka ba se hlakanya ka lefokeng. Mohlang
 mosadi a bona kxwedi o dira byala ba bitsa ngaka, xore e tle
 e thaole, dipheko tse a xoba a mo tlemile dinoka, byale mowe
 o moilulutse xa sa na mola to monna a ka no robala nae, a se ke
 a fumana bolwetsi, ke ra monna o sele e seng wa xaxwe. Xe mosadi
 a ile a belexa mafahla, o hloedile motho a se pudi ke kxomo, o na
 le tifa, dingaka a kudu ngaka e ba e bitsaxo xo tliilo alafa, pele
 31 xa xore a alafe, o nyaka mohlana (masalela) o sila a phahlaxanya
 le dihlare tsa xaxwe, ke moka a ba hlakanya, e le xore ngwana yo
 mongwe ba molaile. Malwetsi ana ke setsexo ke a badile, a lifiwa
 ka pudi ya ngaka. Bolwetsi bya xolifiwa ka kxomo ke bya xofofela,
 xe mosadi a sa belexe. Dingaka tsa xo alafa mahu di xona, tsa
 malopo a kudu ke tsa basadi, fela le banna ba bangwe ba alafa.
 Xe monna a ka robala le mosadi wa xaxwe wa xo phuma kantle le
 kalafo, wa babya, mohlomong a tsena ke (ntlere) sehuba se sexolo,
 sewe se sa lafiwexo, mafelo a sona ke lehu. Xo byale lexa basadi
 ba monna wa bona a hwile a na le sehuba, ba leloko la bo mohu a
 ba tswanela xo tsena ka dintlong tsa bona, xo kaone xore monna o
 sele a tsene a tlose dithsila, xe ba ile ba ima, ba ba ba belexa
 xona ba a swanetse xo tsena ka xobane tifa ka moka e tloxile.
 Xe ba ka taboxa molao o, le bona ba tla tsena ke sehuba. Le xe
 e le ngaka o swanetse xo nyakela ngaka e ngwe e tle e moalafe, ka
 32 xobane mothseko xa e thsekole, o ka tloxa wa xa ka ke dithebele.
 Xo foka, mphoko o tswa ka mosate. Xe motho a ile a nthsa mpa,

a efihla mowe xo ea bonweng, empa ba nyakisisa ba fumana xore, mokete o be a na le mpa, byale ya re makatsa, xe e se xona, byale ba tla mutsisa xofihlela a yo supa mokxekolo yo mongwe, empa a motsa xore, o se ke wa re ke nna, byale mokxekolo o tloxa a supa mokxalabye, byale mokxalabye ke yena yo a swane tsexo xo botsa ditaba mosate, byale ba tsee mphoko ba yo foka. Xe ba tseba modiri o swanetse xo nthsa pudi. Ba hloka xo foka pula xa ene. Le xe mosadi a ka hwa a na le mpa, ba swanetse xo tsebisa mosate, ba mosate ba tle ba foke, ba kxone ba mo thula mpa ka mphaka xore moya o tswe. Beng ba mohu ba swanetse xo nthsa pudi ba fe bafuki. Le xe tladi e ka tiya sehlare sa thsemo xoba kraufsi le xae, mong wa thsemo o swanetse xo bexa ditaba mosate, byale ba mosate ba tle ba foke, le xona mong wa thsemo o nthsa pudi. Ke xore ba hloka xofoka e tla no hlwa e tiya thsemo ya xaxo, mafelong e tla tiya wena. Xo foka mona xo tima mokxo wa masepa a yona. Xo tswana le dihlapo tsa mohu, pele xa xore le disumise, di swanetse xo fukiwa, mowe ke mphoko wa ngaka ya xo alafa mahu, le dilo tse tsa xoba diepa le bitla diafukiwa. Ba hloka xo foka xo aila lehu, le tla no hlwa le xo setse moraxo.

END 701